



בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 4502/23

לפני : כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופט ע' גרוסקופף

העותר : פלוני

נ ג ד

המשיבים : 1. בית הדין הרבני הגדול
2. בית הדין הרבני האזורי בתל אביב
3. פלונית

עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים המופנית נגד פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי בתל-אביב שניתן בתיק 994978/2 ביום 17.8.2022 ונגד פסק דינו של בית הדין הרבני הגדול שניתן בתיק 1393082/1 ביום 30.3.2023

בשם העותר : עו"ד אליהו ארביב

פסק-דין

השופט ע' גרוסקופף:

העתירה שלפנינו מופנית נגד פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי בתל אביב-יפו (להלן: בית הדין הרבני האזורי) מיום 17.8.2022, בגדרה חויב העותר לשלם למשיבה 3 (להלן: המשיבה) 180,000 ש"ח עבור כתובתה, ונגד פסק דינו של בית הדין הרבני הגדול מיום 30.3.2023, בגדרו נדחה ערעור העותר על פסק הדין האמור.

1. העותר והמשיבה נישאו בשנת 2004, ולאחר שיחסייהם עלו על שרטון, הגישה המשיבה תביעת מזונות ומדור וכן תביעה למשמורת ילדים בבית המשפט לענייני משפחה בתל אביב-יפו (להלן: בית המשפט). במסגרת ההליך שהתנהל בפני בית המשפט חתמו הצדדים על הסכם גירושין (להלן: ההסכם או הסכם הגירושין), וזה קיבל תוקף של פסק

דין ביום 26.5.2014 (תמ"ש 31524-03-14 (כב' השופטת איריס אדבל-אטל)). במסגרת ההסכם הצהירו השניים על הסכמתם להתגרש כדת משה וישראל במועד שיקבע בית הדין הרבני האזורי, והסדירו עניינים שונים, ביניהם עזיבת הדירה בה גרו על ידי המשיבה, הסדרי הראייה והשהייה של ילדיהם, מזונות ומדור הילדים וחלוקת המיטלטלין בדירה. סעיף נוסף בהסכם, המצוי במוקד העתירה דנן, הורה כי "הצדדים מתחייבים לפנות להליך של גישור בכל מקרה לפני נקיטת כל הליכים ו/או פעולות משפטיות אחרות כאמור" (להלן: תניית הגישור).

2. ביום 4.8.2014 הגיש העותר לבית הדין הרבני האזורי תביעת גירושין, בהתאם להסכם, וכעבור מספר חודשים, בחודש מאי 2015, ניתן פסק דין לגירושין (להלן: פסק הדין לגירושין) וסודר הגט בינו לבין המשיבה. כבר עתה יוער, בהתבסס על צרופותיה של העתירה, כי במסגרת פסק הדין לגירושין נכתב כי "בהסכמת הצדדים דיון הכתובה יתקיים לאחר מכן" (עמוד 2 לפסק דינו של בית הדין הרבני הגדול מיום 30.3.2023). ואכן, ממועד סידורו של הגט ועד עתה נדונה תביעת המשיבה לכתובה אשר הוגשה ביני לביני ביום 25.11.2014 (להלן: תביעת הכתובה), והליכים שונים הקשורים בה. בתוך כך, ביום 17.8.2022 קיבל בית הדין האזורי את תביעת הכתובה, וקבע כי על העותר לשלם למשיבה סך של 180,000 ש"ח (להלן: פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי).

3. על פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי הגיש העותר ערעור, וזה נדחה בפסק דין מיום 30.3.2023 (להלן: פסק דינו של בית הדין הרבני הגדול). כפתח הכרעתו התייחס בית הדין לטענת העותר שלפיה פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי ניתן בחוסר סמכות לנוכח תניית הגישור שנקבעה בהסכם. בית הדין הרבני הגדול קבע כי די בעובדה שהעותר לא העלה את טענת חוסר הסמכות בפני בית הדין הרבני האזורי כדי לדחות את טענתו האמורה. בית הדין הרבני הגדול הוסיף וגרס כי גם אם הטענה הנזכרת הייתה נטענת בהליך קמא, מחדלו של העותר מלפעול לקידום הליך גישור בין הצדדים מספיקה לדחיית טענתו, ומכל מקום כי לבית הדין עומדת הסמכות החוקית לדון בתביעת הכתובה.

4. מכאן העתירה שלפנינו, בגדרה שב וטוען העותר כי פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי ניתן בחוסר סמכות. לשיטתו של העותר, הסעיף המפנה את הצדדים להליכי גישור אמור היה לחסום את תביעת המשיבה נגדו, וההכרעה בו "[מפרה] ברגל גסה את הכלל הנקוט במערכת המשפט הישראלית כי הסכמים יש לכבד", כלשונו (פסקה 69 לעתירה). במענה לקביעה כי טענת חוסר הסמכות לא הועלתה בפני בית הדין הרבני האזורי טוען העותר כי הגשת ההסכם לבית הדין מספיקה בהקשר זה, שכן לא יתכן, לדבריו, שבית הדין "פסח על הוראת הסעיף הספציפי המצויה בליבת ההסכם" (פסקה 80 לעתירה). נוכח

הדברים האלו, כך נטען, יש לבטל הן פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי הן את פסק דינו של בית הדין הרבני הגדול. בצד זאת, העותר מבקש אף כי נוציא צו ביניים שיעכב את חובת התשלום המוטלת עליו בעקבות פסקי הדין הללו.

5. לאחר עיון בעתירה ובנספחיה הגענו למסקנה כי יש לדחותה על הסף, אף מבלי להידרש לתגובת המשיבים. הלכה נקוטה עמנו כי בית משפט זה אינו יושב כערכאת ערעור על החלטותיהם של בתי הדין הרבניים, והתערבותו בהן מוגבלת למקרים קיצוניים של חריגה מסמכות, פגיעה בעקרונות הצדק הטבעי, סטייה מהוראות החוק המכוונות לבית הדין הדתי או כאשר נדרש סעד מן הצדק שאינו בסמכותו של בית משפט אחר (ראו, מני רבים: בג"ץ 3793/21 פלוני נ' בית הדין הרבני האזורי בירושלים, פסקה 5 (16.6.2021); בג"ץ 1866/23 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול, פסקה 5 (20.3.2023)). המקרה שלפנינו אינו בא בגדר אותם מקרים חריגים המצדיקים התערבות כאמור.

6. ראש וראשית, לטענת חוסר הסמכות שמעלה העותר אין בסיס שכן הסכמת הצדדים לפנות להליך גישור אינה יכולה לערער על סמכותו החוקית של בית הדין הרבני. כלל ידוע הוא כי לא ניתן להתנות על סמכותה העניינית של הערכאה המוסמכת על פי הדין (ראו, למשל: בג"ץ 1555/05 לוי נ' בית הדין הרבני האזורי מחוז תל-אביב, פסקה 36 (16.7.2009); רע"א 3627/22 אלקדמאני נ' אלפילאת, פסקה 13 (18.8.2022)). כפועל יוצא, "תניית גישור", כמו "תניית בוררות" וכמו הסכמה על העברת סמכות השיפוט (העניינית או הבין-לאומית) לערכאה אחרת מזו המוסמכת לדון בעניין על פי דין – פועלת אומנם במישור החוזי שבין הצדדים, אך אין בכוחה לשלול את סמכותה של הערכאה אותה הסמיך המחוקק (ראו: ע"א 5666/94 סנקרי נ' Julius Blum G.M.B.H., פ"ד נ(4) 73, פסקה 7 (19.11.1996); יואל זוסמן סדרי הדין האזרחי 41-42, 77-78 והאסמכתאות המובאות שם (1995)). לפיכך, בהינתן שהעותר כלל לא טען נגד סמכותו החוקית של בית הדין הרבני האזורי לדון בתביעת הכתובה במנותק מנגזרותיה הנטענות של תניית הגישור – סמכות אשר על פני הדברים עומדת לבית הדין (ראו לעניין זה: בג"ץ 9858/07 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול (30.3.2008); אך ראו: בג"ץ 2621/00 פ"ד נד(3) 809, פסקה 8 (2000)) – עתירתו אינה מבססת כל פגם במישור הסמכות. במצב דברים זה, ספק אם מתקיימת בענייננו אחת מעילות ההתערבות בהחלטות מערכת בתי הדין הרבניים.

7. מעבר לכך, דינן של טענות העותר להידחות אף לגופן. התנהלותו של העותר בפני בית הדין הרבני האזורי גילמה ללא ספק הסכמה להכרעת בית הדין בתביעה שהגישה המשיבה, בלא פנייה מוקדמת להליך גישור. כך קבע בית הדין הרבני הגדול,

כך סבורים גם אנחנו. די לציין, לעניין זה, את פסק הדין לגירושין שהזכיר את הסכמת העותר בעניין, ואת הודאת העותר כי לא העלה במפורש, ולו פעם אחת – במשך מספר שנים בהם נדונה תביעת הכתובה, את סוגיית סמכות בית הדין, את תחולת הסעיף הנדון מהסכם הגירושין ואת רצונו לפנות להליך גישור (ראו והשוו: בג"ץ 141/71, פ"ד כה(2) 471, 474 (1971); רע"א 5771/07 קדמן נ' ישע – אגודת עובדים להתיישבות חקלאית שיתופית בע"מ, פסקה 20 (17.12.2009); בג"ץ 450/12 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול, פסקה 7 (5.2.2012)). ודוק, ברי כי הגשת ההסכם לבדה אינה מספיקה בהקשר זה.

8. זאת ועוד, אף אם נניח כי מחדלו של העותר מלהעלות את סוגיית ההפניה לגישור בפני בית הדין הרבני האזורי בנסיבות האמורות אינו משקף הסכמה כאמור, הרי שהוא בוודאי מקים השתק המונע ממנו את העלאת הטענה כי היה מקום להפנות את הצדדים להליכי גישור בבית משפט זה (ראו: בג"ץ 4686/15 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים, פסקה 6 (20.8.2015); בג"ץ 6061/20 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי בנתניה, פסקה 9 (16.9.2020); והשוו: רע"א 8426/20 הוועדה המקומית לתכנון ובנייה אצבע הגליל נ' שטרית, פסקאות 12-13 (30.12.2021)).

9. כך או כך, טענות העותר אינן מגלות כל עילה להתערבותנו בפסקי הדין שנתנו בתי הדין הרבניים, בוודאי בהינתן אמות המידה להתערבות כזו, כנזכר לעיל.

העתירה נדחית איפוא בזאת. בהינתן שלא התבקשו תגובות, יישא העותר בהוצאות לטובת אוצר המדינה בסכום של 5,000 ש"ח.

ניתן היום, כ"ט בסיון התשפ"ג (18.6.2023).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט